

УДК 321.7:316.6(73)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.33.44>

ВПЛИВ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРАКТИК НА ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У США

Паталаха Валерій,

кандидат філософських наук,

докторант

Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ORCID ID: 0009-0000-7567-2985

Проаналізовано процес формування колективної американської ідентичності у результаті дедалі ширшого впровадження демократичних практик, що супроводжувалося посиленням федерального уряду. Відзначено, що важливу роль відіграла ратифікація Конституції, написаної без участі народу, що стало відправною точкою для формування нової колективної ідентичності громадян Американської держави. Для досягнення цієї мети використовувалися як публікації в газетах, так і різноманітні масові заходи – фестивалі та процесії, розраховані на заохочення громадян до політичної участі. Політичні технології повсякденного життя Америки того часу, такі як дискусії на шпальтах газет та процесії, слугували засобом вираження єдності та інструментом боротьби за підтримку виборців. У результаті постійна політизація патріотичних символів сприяла зміцненню колективної ідентичності. Розглянуто особливості президентства Т. Джефферсона, якому вдалося залучити громадян до участі в управлінні державою, що фактично означало кінець елітистських проєктів державотворення, розроблених федералістами. Народна участь і конкуренція між політичними акторами заклали нову основу легітимності американської політики.

Проаналізовано роль політичних партій як одного з важливих інструментів формування політичної ідентичності в демократичних суспільствах. Доведено, що поява стабільних організацій із широкою членською базою означала ширшу трансформацію соціальних процесів, що створювали і відтворювали американську ідентичність. Відзначено, що однією з інновацій партійного будівництва того часу, що сприяли зміцненню колективної ідентичності, було запровадження процедури праймеріз та багаторівневої системи партійних з'їздів. Такі кроки пропонували більш прямий зв'язок із виборцями та їх більшу участь у партійних справах, аніж це було в «старих» партіях.

Ключові слова: демократія, участь, ідентичність, політична партія, вибори, консолідація.

Patalakha Valerii. The impact of democratic practices on the formation of collective identity in the United States

The article analyses the process of forming a collective American identity as a result of the increasingly widespread introduction of democratic practices, which was accompanied by the strengthening of the federal government. It is noted that an important role was played by the ratification of the Constitution, written without the participation of the people, which became the starting point for the formation of a new collective identity of the citizens of the American state. To achieve this goal, both newspaper articles and various mass events, such as festivals and processions, were used to encourage citizens to participate in politics. Political technologies of everyday life in America at the time, such as newspaper debates and processions, served as a means of expressing unity and as a tool for fighting for voter support. As a result, the constant politicisation of patriotic symbols contributed to the strengthening of collective identity. The author examines the peculiarities of the presidency of T. Jefferson, who managed to involve citizens in the governance of the state, which in fact meant the end of the elitist projects of state-building proposed by the Founding Fathers. Popular participation and competition between political actors laid a new foundation for the legitimacy of American politics.

The role of political parties as one of the important instruments of political identity formation in democratic societies is analysed. It is proved that the emergence of stable organisations with a broad membership base meant a broader transformation of social processes that created and reproduced American identity. It is noted that one of the innovations in party building at that time, which contributed to the strengthening of collective identity, was the introduction of the primaries procedure and a multi-level system of party conventions. Such steps offered a more direct connection with voters and their greater participation in party affairs than was the case in the «old» parties.

Key words: democracy, participation, identity, political party, elections, consolidation.

Вступ. На перших етапах створення Сполучених Штатів Америки мало хто припускав, що новому федеральному уряду вдасться консолідувати націю і сформувати колективну ідентичність, яка витіснить сильно вкорінену лояльність громадян до свого штату. Так, Дж. Медісон у «Записках федераліста» визнавав, що першою і найбільш природною прихильністю громадян є лояльність до влади свого штату. До війни за незалежність тринадцять колишніх колоній Великої Британії у Північній Америці

не являли собою держави навіть у найвужчому розумінні. Ба більше, у випадку США один з основних чинників формування сучасної держави – необхідність організації захисту перед зовнішньою загрозою – не призвів до автоматичного створення сильної спільної ідентичності та функціонального державного устрою. Війна за незалежність від Великої Британії призвела до прийняття слабкого у політичному сенсі першого конституційного документа США – Статей Конфедерації, а не до створення єдиної держави. Навіть коли замість нього було прийнято Конституцію, новостворене державне утворення все одно було слабшим та аморфнішим порівняно з тодішніми державами на Європейському континенті щодо здійснення основних функцій держави. Так, федеральний уряд отримав формальну монополію на здійснення зовнішньої політики, переважно щодо укладення торговельних угод та зносин з іншими державами; контроль над міждержавною торгівлею і грошима; утримання судової системи для розгляду складних справ, які виходили за кордони штатів; утримання армії. Але метою передачі багатьох із цих повноважень на федеральний рівень було зміцнення федеративних органів щодо штатів – суб'єктів федерації, щоб запобігти майбутнім внутрішньоамериканським конфліктам і війнам, а не створення вестфальської сильної держави.

Фактично основні повноваження щодо оподаткування, покарання за правопорушення, регулювання питань власності та законотворчості залишалися на рівні штатів. Таким чином, саме штати були фактично ключовими політичними суб'єктами того часу. Риторика і практика, спрямовані на утвердження єдиного американського націоналізму, протистояли множинним регіональним баченням «нації», які мали на меті збереження місцевої самобутності на кшталт Великої Британії з її численними народами і єдиним державним устроєм [1].

Тому *метою статті* є дослідження ролі демократичних практик у процесі формування колективної ідентичності на ранніх етапах становлення США.

Виклад основного матеріалу. У найбільш загальних рисах процес творення єдиної американської нації пролягав від політичної дії до формування й зміцнення колективної ідентичності [2, с. 292–293]. Процес поглиблення колективної ідентичності та консолідації мешканців різних штатів був пов'язаний із розвитком політичної спроможності держави. Розвиток емоційного відчуття приналежності та лояльності вимагав інновацій у політичних технологіях, які супроводжували формальну концентрацію влади на новоствореному федеральному рівні. Такі процеси послабили регіональну ідентичність, прив'язаність до конкретного штату, водночас сприяючи появі нової, наддержавної колективної ідентичності.

Важливим кроком стало прийняття основного документа США – Конституції 1787 р., що стало не лише критичним моментом у перегляді розподілу основних державних повноважень між штатами та федеральним урядом, а й відправною точкою для формування нової колективної ідентичності громадян Американської держави. Проблема полягала в тому, що ратифікація вимагала забезпечення народної згоди на документ, написаний нерепрезентативною групою представників еліти: економічної, фінансової, військової тощо [3].

Для завоювання прихильності громадськості ці еліти вдалися до активнішої взаємодії з народом, якої вони тривалий час уникали, та почали створювати іконографію для формування засад колективної ідентичності. Для інтелектуалів та освічених верств населення вони публікували колонки на шпальтах газет, що зображували новостворені Сполучені Штати як кульмінацію прогресу у шерензі державних формацій. Проте найбільш значущими частинами цієї кампанії були публічні видовища, такі як процесії та фестивалі, що символічно залучали маси до прийняття Основного закону, хоча вони не брали жодної участі в його написанні [4].

Федералісти, які поширили політичну участь на пересічних громадян, не лише домоглися ратифікації Конституції, а й запровадили новий набір громадських ритуалів, що посилювали відчуття єдності серед учасників. Ратифікація Конституції США зумовила нову хвилю демократичних практик, спрямованих на зміцнення нової колективної ідентичності. Нова влада вкладала значні ресурси у демонстрацію громадської єдності, одночасно посилюючи свої легітимність та популярність [5]. Ці практики набули форми фестивалів та ярмарок – від парадів ремісників і святкування професійних свят до грандіозного туру містами США першого президента, героя війни Дж. Вашингтона, який символічно завойовував кожне місто, яке він проїжджав на шляху до столиці США. Цей процес залучення народу та публічне виконання деяких державних функцій чиновниками став центральним смислотворчим проектом для прихильників федерації, навіть більш значущим, аніж сам текст Конституції. Проте в міру того, як виникали нові розбіжності, еліти та популярні актори використовували інші символічні політичні технології, щоб висунути суперницькі бачення приналежності, легітимності та порядку денного [6].

Новостворені Сполучені Штати не мали можливості впроваджувати єдиний, ортодоксальний підхід до розуміння патріотизму, натомість продукували процеси навішування ярликів, наративів і мапування, які часто слідували низхідній, а не висхідній, логіці. Ці практики – від парадів 4 липня до тостів на банкетах – стали засобом, за допомогою якого «велика кількість людей ... [могли] одночасно практикувати націоналізм і місцеву політику» [5, р. 13]. У результаті формувалося уявлення про те, якою саме буде нова політична спільнота.

Використання низхідного принципу у формуванні нової колективної ідентичності американців було зумовлено еволюцією федерального уряду. Конституція США не лише створила нові управлінські інституції з повноваженнями, делегованими від штатів на федеральний рівень – Конгрес, судову гілку, президентство, – а й водночас намагалася забезпечити домінування в них еліти, щоб убезпечити себе від можливих масових проявів народного незадоволення. Це проявлялося у тому, що саме представницько-законодавчі органи штатів, а не безпосередньо виборці, обирали як членів Сенату, так і делегатів до Колегії виборщиків, що визначала президента. Єдиним прямим каналом участі народу у федеральних справах були дворічні вибори членів Палати представників.

Однак згодом політичні актори вдалися до дедалі ширшого залучення і мобілізації громадян у розв'язанні політичних питань. Ратифікація Конституції вимагала залучення ширших прошарків виборців до створення, розповсюдження та використання національних символів. Конкуруючі еліти в столиці об'єдналися з політичними фракціями по всьому Союзу, тоді як редактори газет, які були радше політичними підприємцями, а не журналістами, та інші політичні актори прагнули використати свою владу для формування бачення того, якою мала бути американська колективна ідентичність.

Організація населення для постійної участі в політичних суперечках і скоординованих виборчих діях змусила батьків-засновників США переглянути свої плани щодо устрою держави, оскільки демократизація поступово обмежувала можливості еліти [7]. Конституція передбачала, що громадськість збиратиметься на позапартійні вибори лише кожні два роки, а потім розходитиметься, залишаючи процес управління державою на розсуд обраних. Проте постійний громадський резонанс означав, що громадська думка і дискусії мали значний вплив на формування політики. Цей процес актуалізував необхідність активізації зусиль щодо посилення американської колективної ідентичності, щоб обґрунтувати таку основу для політичних дій.

Політичні технології повсякденного життя Америки того часу, такі як дискусії на шпальтах газет та процесії, які слугували засобом вираження єдності, тепер стали зброєю у політичних змаганнях. Цей процес не ослабив патріотичні об'єднавчі символи, а навпаки, «невпинна політизація надала націоналістичним ритуалам їхніх найважливіших значень» [5, р. 9]. Політичні технології навішування ярликів та поширення наративів відігравали тут особливу роль. Через формування двох основних політичних груп їхні представники були змушені вдаватися до протиставлення і використовувати символи патріотичної єдності, щоб довести, що їхні опоненти є загрозою національній єдності.

У перших змагальних президентських виборах у 1796 р. кандидати не відігравали майже жодної ролі у своїх кампаніях. Натомість мережі активістів по всьому континенту координували свої дії для мобілізації виборців на підтримку свого кандидата. Фактично вибір зводився до вибору між моделями Франції та Великобританії у формуванні колективної ідентичності: перейти до формування нації рівних за французьким зразком чи відкотитися і продовжувати розвивати британську конституційну спадщину, схильну до елітизму [8, р. 1264]. Цей процес пов'язував отримання державної влади через виборчу конкуренцію та координацію непрямих механізмів контролю над федеральним Союзом, тим самим роблячи політичну участь значущою як у політичному, так і в культурному сенсі. Зусилля цих активістів виявилися настільки успішними в організації як ідеології, так і активізму, що перетворили Колегію виборників на інструмент відображення народної волі, а не на бар'єр від народних пристрастей [9]. У результаті такої боротьби вперше державу очолили представники різних політичних сил: президентом став федераліст Дж. Адамс, а віцепрезидентом – демократ-республіканець Т. Джефферсон.

Кульмінація цієї тенденції наступила тоді, коли Т. Джефферсон, який ледь не переміг на президентських виборах у 1800 р., реформував Колегію виборників для полегшення контролю над нею з боку Демократично-республіканської партії. Саме під час правління Т. Джефферсона (1801–1809) було офіційно закріплено цілу низку національних символів Сполучених Штатів, а його акцент на участі народу в управлінні державою практично поставив крапку на елітистських проєктах державотворення, розроблених федералістами. Народна участь і конкуренція між політичними акторами заклали нову основу легітимності американської політики.

Після адміністрації Т. Джефферсона демократично-республіканське правління започаткувало період фактичної однопартійності, що тривав до 1824 р., оскільки федералісти так і не змогли знайти

конкурентоздатного кандидата для політичної боротьби за лідерство. Відсутність стабільної опозиційної партії означала відсутність умов для розвитку масової виборчої боротьби в масштабах новоствореної держави. Ситуація кардинально змінилася протягом наступних десятиліть, коли нові уявлення про американську ідентичність закріпилися в побудові суперечливої загальноамериканської масової партійної політики. Розвиток американських політичних партій включав символи і практики, які часто не приваблювали виборців, але виходили далеко за межі нав'язаного зверху почуття колективної ідентичності та створювали особливий тип емоційного зв'язку, який і визначає національну ідентичність.

Передача основних повноважень штатів на федеральний рівень, практики демократичної участі та формування ідентичності громадян як американців остаточно сформувалися на початку XIX ст., однак із деякими особливостями. Концепція національного інтересу та американської ідентичності, визначена демократами-республіканцями, серйозно постраждала в 1824 р., коли партія не змогла висунути єдиного кандидата на пост президента, що розпорошило голоси виборців. Оскільки федераліст Дж.К. Адамс отримав більшість голосів виборців, а генерал Е. Джексон здобув більшість, але не абсолютну, голосів виборників, то право визначення переможця було передано Палаті представників, у якій переміг Дж.К. Адамс.

Президентські вибори з двоетапним антидемократичним процесом (на першому етапі голосують громадяни, на другому – виборники) стали тріумфом елітистського підходу батьків-засновників. Однак протягом наступних чотирьох років прихильники Е. Джексона, прагнучи реваншу, створили першу справжню масову американську партію – Демократичну, яка згуртувала своїх прихильників навколо чіткої платформи, кандидата та ідентичності. Її члени вважали, що легітимним може бути лише той кандидат, який отримає підтримку більшості громадян. Обрання Е. Джексона президентом у 1828 р. ознаменувало собою більш експансивну і «демократичну» політику в державі [10].

Нова партія була продуктом, орієнтованим на масову політику. На відміну від федералістів та демократів-республіканців Т. Джефферсона джексонівська партія визнавала внутрішньопартійну дискусію і критикувала своїх суперників як корумповану та антидемократичну еліту. Зусилля щодо створення нових політичних партій стали найбільш вагомим внеском адміністрації Е. Джексона в демократичну практику США та формування колективної ідентичності. Поява Демократичної партії та інших масових партій завершила процес поєднання формальних, елітарних інститутів Конституції з народними, учасницькими практиками, які згодом стали основою для нової міцної американської колективної ідентичності.

Однією з інновацій партійного будівництва 1830-х років, що сприяли зміцненню колективної ідентичності, було запровадження процедури висунення кандидатів прихильниками партії та багаторівневої системи партійних з'їздів (на рівні округу, штату та загальнодержавному), які передбачали безпосередній зв'язок із виборцями та їхню більшу участь у партійних справах, аніж це було у «старих» партіях. Успіх Демократичної партії призвів до того, що навіть опоненти почали копіювати її нововведення через новостворену опозиційну партію «вігів» попри відверто консервативні погляди її членів [11]. Незабаром вони перевершили навіть демократів у мистецтві перетворення масової демократії у федеральній політиці на повсякденну реальність американців. До виборів 1840 р. віги провели першу сучасну загальнонаціональну президентську кампанію, у якій кандидат В.Г. Гаррісон був представлений як працьовитий виходець із народу попри його статки та досвід роботи на високих посадах.

Оскільки політичні партії є одним із важливих інструментів формування політичної ідентичності в демократичних суспільствах, то поява стабільних організацій із широкою членською базою означала ширшу трансформацію соціальних процесів, що створювали і відтворювали американську ідентичність. Поява масових партій означала, що народна участь на федеральному рівні стала безпосереднім і рутинізованим складником США.

Варто відзначити, що основними технологіями формування політичної ідентичності: описом, картографуванням та маркуванням колективної ідентичності володіли політичні партії, які формально не були частиною уряду. Ці народні ініціативи за своїм масштабом значно перевищували нечисленний федеральний уряд, який на той час складався лише з кількох сотень чиновників і кількох тисяч клерків. Замість концентрування на формально-юридичних ситуаціях управління було розподілене між народними та елітними організаціями, а також між приватними, державними та федеральними установами, наповнюючи Американський Союз сенсом і забезпечуючи резервуари народної колективної ідентичності, з яких Союз міг черпати сили для свого розвитку і координувати діяльність своїх агентів.

Політичні партії використовували різні інструменти для збереження і посилення конкуренції у боротьбі за владу через демократичну участь. Популярні газети, такі як «National Whig», стали частиною стратегічної комунікації політичних партій. Ці періодичні видання, субсидовані урядовою

поштовою службою і фінансовані багатими меценатами або за рахунок розміщення юридичних оголошень, оплачуваних державними установами, просували американську ідентичність. Дедалі частіше навіть офіційні урядові заходи, такі як петиції громадян до Конгресу, ставали більш важливими для виявлення акторів, яких можна було б залучити до політичних мереж, аніж для їхніх прямих політичних наслідків [12].

Висновки. На перших етапах свого формування США нагадували радше конфедерацію через значні повноваження, що зберігали за собою штати, жителі яких мали сильну регіональну ідентичність. Однак ратифікація Конституції передбачала ширше залучення громадян до участі в політиці на федеральному рівні, що сприяло поступовому формуванню колективної американської ідентичності. Цей процес відбувався через повсякденну соціальну взаємодію пересічних громадян, укорінену в практиках демократичного змагання, як віч-на-віч (на фестивалях, у процесіях), так і в уяві (газетні публікації про спільний досвід, цінності, культуру); і ці ідентичності ставали одночасно індивідуальними («я – американець») і колективними («американець робить/думає/вірить у Х»). Особливу роль у цьому процесі відіграли політичні партії, що заохочували громадян до політичної активності шляхом проведення праймеріз і партійних з'їздів на всіх рівнях держави. У результаті поява стабільних організацій із широкою членською базою позначила прискорення соціальних трансформацій, що створювали і відтворювали американську ідентичність. Поява масових партій засвідчила, що народна участь на федеральному рівні стала безпосереднім і рутинізованим складником США.

Виходячи із цього американського досвіду, можна стверджувати, що консолідація української нації передбачає створення умов для максимально широкої участі всіх громадян та політичних акторів навіть із суперечливим баченням майбутнього держави, активної участі у різноманітних демократичних практиках, що формують колективну політичну ідентичність.

Література:

1. Park B.E. *American Nationalisms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
2. Trautsch J.M. The Origins and Nature of American Nationalism. *National Identities*. 2016. Vol. 18. № 3. P. 289–312.
3. Maier P. *Ratification: The People Debate the Constitution, 1787–1788*. N.Y.: Simon and Schuster, 2010.
4. Cornell S. Aristocracy Assailed: The Ideology of Backcountry Anti-Federalism. *The Journal of American History*. 1990. Vol. 76. P. 1148–1172.
5. Waldstreicher D. *In the Midst of Perpetual Fetes: The Making of American Nationalism, 1776–1820*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1997.
6. Aldrich J.H. *Why Parties? A Second Look*. Chicago: University of Chicago Press, 2011.
7. Freeman J.B. *Affairs of Honor: National Politics in the New Republic*. New Haven: Yale University Press, 2002.
8. Robertson A.W. «Look on This Picture... And on This!» Nationalism, Localism, and Partisan Images of Otherness in the United States, 1787–1820. *The American Historical Review*. 2001. Vol. 106. № 4, pp. 1263–1280.
9. Pasley J.L. *The First Presidential Contest: 1796 and the Founding of American Democracy*. Kansas: University Press of Kansas, 2016.
10. Wilentz S. *The Rise of American Democracy: Jefferson to Lincoln*. N.Y.: (WW Norton & Company, 2006.
11. Holt M.F. *The Rise and Fall of the American Whig Party: Jacksonian Politics and the Onset of the Civil War*. New York, NY: Oxford University Press, 1999.
12. Carpenter D. Schneer B. Party Formation through Petitions: The Whigs and the J Bank War of 1832–1834. *Studies in American Political Development*. 2015. Vol. 29. № 2. P. 213–234.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 28.11.2025